

was er niet; niet geschapen, want de wereld is eeuwig; en niet hemel en aarde, want uw Jenseits is een droombeeld. De drie diepst uitgesneden grondlijnen onzer onderscheiding alzo met één streek uitgewischt en verflauwd, ja weggenomen alle grens tusschen God en wereld, tusschen tijd en eeuwigheid, tusschen wat hier is en wat ginds." 10)

Deze diepe overtuiging van de duizelingwekkende souvereiniteit Gods, den volstrekten Heerscher en Gebieder over het heelal is de oorsprong van dien fellen hartstocht voor grenserkenning en -handhaving, die door al Kuypers werken gloeit.

Souvereiniteit van „den mensch Jezus Christus“.

Als zoo de souvereiniteit Gods over al het geschapene is gezien en aanvaard, dan is de eerst opduikende vraag deze: op welke wijze oefent nu de Almachtige God Zijn onbeperkt gezag hier op aarde uit?

Hierop antwoordt Kuypers kort en klaar, dat de Hooge Souverein „Zijn gezag overdroeg en overdraagt aan menselijke personen; zoodat ge feitelijk op aarde in het zichtbare nooit rechtstreeks op God zelf stult, maar het soverein gezag steeds voor u op ziet treden in een ambt van menschen." 11)

Wanneer God Zijn gezag ter uitoefening overdraagt aan menschen, dan doet Hij dat natuurlijk zonder ook maar voor een duizendste procent Zijn onbeperkte souvereiniteit af te staan.

Staat eenmaal vast, dat God Zijn gezag ter uitoefening, in sommige relaties althans, overdraagt, dan moet weer gevraagd: hoe vindt deze overdracht plaats? Denkbaar is immers, dat God al Zijn gezag voor zoover dat op de aarde betrekking heeft en met de aarde in verband staat aan één gezagsdrager toevertrouwt, maar eveneens is het denkbaar, dat er een veelheid van gezagsdragers door Hem wordt geroepen, elk met een beperkt gezag over een deel van het geschapene.

Waar men nu niet uit God en Zijn openbaring leeft, heerscht steeds de tendenz om alle macht over het menschenleven te concentreren in één hand, één lichaam, één bestuur. Zooveel doenlijk (want immers Gods souvereiniteit „over wat boven is, valt buiten 'smenschen bereik en over de natuur buiten 'smenschen macht, en over het lot buiten 'smenschen schikking") wordt dan alle macht over het menschenleven opgehoopt in de Staatsmacht. Die macht (al of niet rustend in één persoon) gebiedt en beschikt onbeperkt. Ze heerscht, wil althans heerschen, over bezit en bedrijf, denken en leven, wetenschap en kunst, conscientie en geloof der menschen. Ze matigt zich de zeggenschap daarover aan. Ze treedt dwingend op over gansch het menschenleven.

En zoo verrijst dan dat monster van den allesbeheerschen, allesverslindenden, allesknechtenden staat, de Staatsafgod. Zeldzaam gloeiend en vinnig is de haat van Kuypers tegen dat afgodisch gedrocht. In al zijn politieke geschriften vecht hij ertegen. Hierin is hij de volleerde leerling, ja zelfs de meester van Groen van Prinsterer in diens worsteling tegen het „Staatsalvermogen". 't Is deze rusteloze, eindeloos gevarieerde worsteling tegen den „god-staat", die Kuypers staatkundige geschriften in zoo hooge mate actueel houden.

Wanneer Kuypers gaat spreken over het overdragen van Gods souvereiniteit op een mensch, dan rijst voor hem op grootsch en majestueus de Messias, de Gezalft, aller koningen Souverein. De „mensch-Messias trad op, met macht in den hemel; met macht over de natuur; met pretentie van macht over alle volk te hebben; en macht, in alle volk, óók over de conscientie, óók over het geloof; zelfs de moederband aan het kind moest wijken, waar Hij gehoorzaamheid afvroeg. Hier dus volstreekte Souvereiniteit; gaande over alle zichtbare en onzichtbare dingen; over wat geestelijk en stoffelijk beide is; gelegd in de handen van een mensch. Niet één der koninkrijken, maar het absolute Koninkrijk." 12)

In Christus' woorden: Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde; en: voor Mij zal alle knie zich buigen is die souvereiniteit van den Messias aangeduid, een souvereiniteit „ongedeeld, maar nochtans overgedragen, of liever, overgenomen om weer teruggegeven te worden." 13)

Scherp onderscheid maakt Kuypers tusschen de souvereiniteit van den Messias, den mensch Jezus Christus en de souvereiniteit van den Zoon, den Tweeden Persoon in het Goddelijke Wezen. De eerste is een opgedragen, een ontvangen souvereiniteit, de tweede is oorspronkelijk. De eerste is „alle macht" (= volmacht, bevoegdheid) de tweede is almacht.

„Als Schepper was dus ook de Tweede Persoon — de heilige Drievuldigheid over al het geschapene vanzelf en zonder eenige opdracht, absoluut soverein, te zamen met den Vader en den Heiligen Geest.

Dit Souvereiniteitsrecht bezat en bezit Hij niet

„bij de gratie Gods", maar ongegeven; krachtens Zijn wezen; omdat Hij God is. Deze Souvereiniteit is niet op Hem gelegd, om Zijn Middelaarswerk, maar is gegrond in Zijn Scheppingsdaad." 14)

Heel anders staat het met de souvereiniteit van den Middelaar Gods en der menschen, den mensch Jezus Christus.

Op Hem is een koningschap, een souvereiniteit gelegd. Hij is aangesteld tot koning.

„Over Sion is tot Koning gezalfd niet de Tweede Persoon in de heilige Drievuldigheid, want deze is krachtens Zijn goddelijk Scheppersrecht de Heere over alle volk en dus ook over Sion. De Tweede Persoon is op zichzelf God en God kan nooit tot iets verordineerd of gezalfd worden. Maar toen de Tweede Persoon, toen het Woord vleesch werd en de Middelaar verscheen en de mensch Christus Jezus voor het oog des Eeuwigen stond, toen kon wel die mensch Christus Jezus gezalfd en kon wel die mensch Christus Jezus verordineerd, en kon wel, bij de gratie Gods en door God, op dien Middelaar het Koninklijk regiment over Sion worden gelegd.

En dit is nu geschied." 15)

Maar de Middelaar is meer dan Koning, aangesteld, gezalfd Koning over Sion. Hij is ook verhoogd en toen is Hem nog iets anders gegeven dan het Koninklijk regiment over Sion. Hem is gegeven een naam boven allen naam, opdat in den Naam van Jezus zich zoude buigen alle knie dergenen die in den hemel, die op de aarde en die onder de aarde zijn. Hij is gezet aan de rechterhand Gods, verre boven alle overheid en macht en kracht en heerlijkheid en allen naam, die genaamd wordt, niet alleen in deze wereld, maar ook in de toekomst, zoodat alle dingen Zijn voeten onderworpen zijn.

Dit alles ziet weer niet op de Overhoogheid die Hem als den Almachtige krachtens zijn Godheid toekomt, want aan die Godheid kan niets worden toegevoegd, kan geen macht worden gegeven. Bovendien leert ons 1 Cor. XV: 24, dat de Middelaar van deze onmetelijke heerschappij eens afstand zal doen en ook dat is bij den Tweeden Persoon, het Eeuwige Woord onmogelijk!

Nee, dit verhoogd worden tot Koning der koningen en dit aangesteld worden tot Machthebber over alle creaturen in den hemel en op aarde en onder de aarde is een nieuwe waardigheid, een nieuw ambt (!), dat aan hetgeen de Zoon als Middelaar reeds bezat, opzettelijk is toegevoegd.

Dit moest zoo, omdat het regiment over Sion niet kan worden uitgevoerd of Sions Koning moest ook al de machten van hemel en aarde aan Zich dienstbaar maken. De kerk staat immers niet buiten maar in de wereld. Ze is vervlochten in het leven der natien en der volken, ze is ingestrengeld in de machten der duisternis.

„Zoo gaat dus het Genadewerk tot in het Scheppingswerk terug en de hand die in de Schepping gelegd, maar door de zonde losgeraafd was, komt in het koninkrijk der genade terug." 16)

Deze geheel eenige Koninklijke positie van den Middelaar vloeit voort uit het feit, dat Hij ambtsdrager is. Jezus is drager „van het hoogste en heiligste ambt; van het ambt in volstrekten zin; zoodat hij eigenlijk de eenige ambtsdrager en daarom de Christus is." 17) Als Ambtsdrager verordineerd en gezalfd tot Profeet, Priester en Koning verschijnt de Christus voor ons als mensch. Niet als de Tweede Persoon in de Drievuldigheid, „die onmogelijk ooit gezalfd kan worden". „Ambt toch is bediening van Goddelijke macht door schepselen. De engelen er nu buiten latende, kan Jezus dus geen ambt, vooral niet het ambt dragen, tenzij Hij als mensch voor God trede, 't zij eeuwig in Zijn raad, 't zij feitelijk na Zijn vleeschwording. God had ook alle ding zelf rechtstreeks kunnen regelen, en geen dienst van menschen bezigen. Dan ware er nooit een ambt en dus ook nooit een zalving geweest. Maar nu dit Gode anders heeft lief, en Hij den dienst der menschen verordineerde, nu ontstond het ambt als bediening door menschen van Goddelijke macht." 18)

Het ambt is dus „de uitoefening van die bepaalde mogendheid des Heeren die in Zijne Souvereiniteit, in Zijn Overhoogheid, in Zijn Heerschermacht ligt, d.i. in Zijn Scheppersrecht om over alle creatuur te beschikken en alle schepsel onder Zijn bedwang te houden." Hieruit volgt dan vanzelf, dat de drie afzonderlijke ambten van profeet, priester en koning, die eigenlijk de geleidingen zijn van het ééne, ongedeelde ambt, in het Koningsambt hun voleinding vinden. De beide andere ambten moeten in hun uitwerking de glorie van het Koninklijk Ambt van den Christus dienen.

„Wilt ge dan ook de drie tot één herleiden, om in één ambt heel de volheid Zijner majesteit uit te drukken, dan moet ge hem niet als den Profeet, en ook niet als den Priester eeren, maar u voor Hem nederbuigen als uw Koning, die Ko-

In deze karikatuur, „De Juni-verkiezingen in 1881" wordt gesuggereerd, dat het onder Kuypers leiding voortaan niet meer noodig is op de knippen onder ons volk te letten — die men immers alleen bij de liberalen vond — maar het kwam er nu alleen maar op aan, dat de candidaat-Kamerleden rechtzinnig waren.

Kuypers heeft het register, waarop zijn rechtzinnigen staan genoteerd, in de hand, en wanneer diens zuiverheid in de leer maar voldoende gebleken was, kwam zelfs de waschbaas bij de kandidaten in aanmerking.

Van den Statenbijbel heeft de teekenaar — niet ongeestig — Staat en Bijbel gemaakt.

De gezalfde en imbecille figuren (Kuypers dominé's) moeten het spottel effect verhoogen.

Het onderschrift luidt:

Waschbaas bij de kandidaten: Meneer de perifer, ik ben veel zuiverder in de leer als die twee luitenanten, — daar staan men twee borgen en deze kunnen van mij getuigen — en omdat dit toch voor de 2e kamerleden het eenig noodige is, zoo kom ik de gunst en recomandatie vragen, bij gelegenheid asjeblijft.

A. K. — r. Man, gij waart mij niet geopenbaard. Maar een volgende maal zal ik uwe nieren proeven.

Uitgave: Martinus Nijhoff.

ninklijk en in uw bewustzijn, en in uw zedelijk leven, en in uw persoonlijke daad heerschen wil." 19)

Grootsch en machtig is dus de betekenis van den Middelaar, den mensch Jezus Christus. Hij is niet alleen de Koning van Zijn kerk maar van gansch den kosmos. „Geen duimbreed is er op heel 't erf van ons menschelek leven, waarvan de Christus, die aller Souverein is, niet roept: „Mijn!" 20) Hij verlost de wereld. In Hem is gansch het heelal principieel verlost. In Hem is het aan den Vader verbonden. Uit Hem vloeit het leven in alle geleidingen van Gods machtige schepping." 21)

18) Idem, p. 286.

19) S. i. e. hr., p. 35.

20) Wij hebben wat uitvoerig de visie van Kuypers op het koningschap van Jezus Christus weergegeven. Kuypers doet dit zelf ook in zijn klassieke oratie over de „sovereiniteit in eigen kring". Men zie nog p. 13 „Wie leeft uit de Openbaringsfeer (en in die sfeer consequent leeft), belijdt vanzelf, dat alle Souvereiniteit in God rust en dus alleen uit Hem kan vloeien; dat die Souvereiniteit Gods in volstrekten zin en ongedeelde op den mensch-Messias is gelegd; en dat, onder dezen tot Souverein gezalfden Menschenzoon, daarom 's menschen vrijheid is, omdat, met den Staat, ook elk ander levensgebied een uit Hem afgeleide hoogte kent, d.i. Souvereiniteit bezit in eigen kring." En pag. 18, waar Kuypers betoogt, dat de leus „Sovereiniteit in eigen kring, onder Jezus" soverreine hoogte!" ten slotte de broederkring van geestverwanten bijeenhaalt, wat anders ook verdeelen mocht.

Bovendien geldt nog altijd wat Kuypers schreef: „Steeds openbaarde zich onder de belijdinge Christenheid zekere neiging, om aan de waarachtige menscheleke natuur en het waarachtig menscheleke karakter van Jezus' optreden, Jezus verachting en zelfs van zijn wezen te kort te doen." (De Gemeene Gratie, II, 187.)

Niet altijd evenwel drukt Kuypers zich over deze kwestie op gelijke wijze uit. Zoodanig vanzelf spreekt heeft hij, toen hij breed het leerstuk van de „gemeene gratie" behandelde, ook weer met het probleem der Christusgeërfde geworsteld. Sterk verzet hij zich dan tegen de opvatting, alsof, na Jezus' hemelvaart, de Vader zelf zou hebben opgehouden zijn Goddelijke heerschappij uit te oefenen, zoodat de creatuur in hemel en op aarde, en dus de overheid op deze wereld tot den oordeelsdag niet meer met den Drievuldigen God, maar uitsluitend met Christus te rekenen had (Gemeene Gratie, III, p. 274 v.v.). Ieder gereformeerde zal met de afwijzing van deze voorstelling van harte meegaan — maar welk gereformeerde belijdt dacht of denkt aan zoo iets?

Kuypers is deze moeilijkheid niet te boven gekomen. 'n Oplossing vond hij toen niet. Hij schrijft immers deze zeer merkwuurde woorden: „Toch verhalen we ons niet, dat hiermede het klare inzicht in de hier geldende verhoudingen nog niet verregen is. Het koningschap van den Verlosser behoort tot die ingewikkelde lecrakken, die nog nimmer scherp genoeg ontled zijn; en het is opmerkelijk, hoe onze Geloofsbelijdenis wel breed het priesterlijk ambt van den Middelaar uiteenzet; maar over zijn koninklijk ambt nagenoeg zwijgt. Men kan alzo niet zeggen, dat onze kerken reeds tot genoegzaam helder bewustzijn zijn gekomen omtrent de betekenis der woorden, dat alle macht in hemel en op aarde aan Jezus is gegeven, omtrent zijn zitting ter rechterhand Gods, en omtrent het overgeven van het koninkrijk aan God en den Vader in de voleinding der eeuwen... TOEJUICING ZAL DAAROM ELKE POGING VERDIENEN, DIE ER NAAR STREEFT OM DIT INGEWIKKELDE LEERSTUK DOOR NAUWKEURIG SCHRIFTONDERZOEK EN DOGMATISCHE SYNTHESE TOT MEERDERE Helderheid te brengen." Kuypers wil er niet van weten de macht van den Middelaar te beperken tot geestelijke invloeden op de harten der geloovigen. „Niets, niets wat voor de voleinding van het Koninkrijk der hemelen onmisbaar is, is den Middelaar onthouden. Hem is dit alles gegeven, in hemel en op aarde, geheel onverschillig of het enkele personen dan geheele volken, natuurkrachten of engelen betreft; maar zulks altoos in dien zin, dat dit alles instrumenteel dienst doe, om het Koninkrijk der hemelen te doen komen; en wel zoo, dat de Zoon der menschen de uitwerking altoos afbildt van de Almachtigheid Gods, waarin Hij zelf als de Zoon Gods deelt." (Geme. Gratie, III, 280/1.)

Gelijk men ziet is de nieuwe bezinning omtrent de betekenis van het Koningschap van den Christus en de verhouding daarvan tot de „gemeene gratie" E VOTO KUYPERIANO. Vergelijk voor dit vraagstuk: *Locus de Magistratu*, p. 186 v.v.; *Pro Rege*, vooral I, 277 v.v.

10) Idem, p. 17.

11) *Sovereiniteit in eigen kring*, p. 9. Vgl.: *Ons Program*, ch. 2, p. 70 v.v. Zie deze plaatsen ook voor het volgende.

12) S. i. e. hr., p. 10.

13) *E Voto Dordraceno*, I, p. 325.

14) Idem, p. 326.

15) Idem, p. 320.

16) Idem, p. 279.

17) Idem, p. 282.

Zoo st
leven e
kelijk
spronke
gen sou
Jezus C

Maar
vraag: l
en aan
uitgeoe

Het a
uitoefen
van het
schen n
begiftige

Staat
zelf ook
draagt
mensch
ning op
dracht g
linnen
kleinen.

Zooda
zoo rad
alle ma
mensch
door ze

meest o
zich teg
gedeeide
heel he

Zeker,
macht
goedda

heid zo
toegeke
deel va

Scherp
de idee
vergodi

kent m
oefening
grenzen

Iede
dan v
vorm,
het w

aan va
vereinit

tegelijk
ling va

een zo
deeling
met So

Tegen
loopt i
lingen
het feit

wetensc
kortom
leven"

die doe
der tu
voortvl

„Een
koning
Woord

heer en
volmac

over e
Staat,
levensv

zou w
kunsten
van he

in dit
vinding
en dus

„Het
en vro
ééne n

een ke
behoef
schepp

belief
over d
heeft

terrein
Ja er l

schapp
zijn, z
schenk

souver
aller F
stad t

Kort
in hel

21) r
reinit
reik, en
het lot.

22) O
23) S
24) K

leven a
t.w. bet
niverhe
Program